

สิทธิ

ในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

Rights in connection with Information and Complaints

เรื่อง สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

Rights in connection with Information and Complaints

ปีที่พิมพ์ มีนาคม ๒๕๕๗

จำนวนหน้า ๔๘ หน้า

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร

สำนักประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๔-๕

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒

ข้อมูล นางรัฐิธิรัตน์ สมศิริวัฒนา

พิมพ์ นางสาวดลธิ์ จุลนานนท์

ศิลปกรรม นายมานะ เรืองสอน

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

จุลสาร เรื่อง **“สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน”** จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ เรื่อง สิทธิในข้อมูลข่าวสาร และการร้องเรียน ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยเนื้อหาภายในเล่ม จะกล่าวถึงความหมายของคำว่า “สิทธิ” และ “ข้อมูลข่าวสาร” ที่ประชาชนจะมีสิทธิได้รู้และได้รับความคุ้มครอง ตลอดจนการร้องเรียน หรือเรียกร้อง หากเห็นว่าการดำเนินการกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชน ได้มีความตระหนักและเข้าใจในสิทธิที่จะพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย ตลอดจนสามารถใช้สิทธิและปกป้องสิทธิของตนเองได้ตามครรลอง ของกฎหมาย อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความเป็น ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ และช่วยเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน ของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ ได้มากยิ่งขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

- บทนำ ๗
- ความหมายของ สิทธิ และ ข้อมูลข่าวสาร ๑๑
- สาระสำคัญหลักการของสิทธิที่จะรู้ตามรัฐธรรมนูญฯ ๑๕
- สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ๑๖
- กลไกรับรองและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน ตามรัฐธรรมนูญฯ ๓๓
 - การคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ๓๓
 - การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ๓๗
- บทสรุป ๔๕
- บรรณานุกรม ๔๗

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

Rights in connection with Information and Complaints

บทนำ

สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

การรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การร้องทุกข์ การโต้แย้ง การปฏิบัติราชการในทางปกครอง และเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสได้รับทราบ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมือง ได้อย่างถูกต้องกับความจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาล โดยประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูล ข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัด และจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหาย ต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะส่งผลให้ประชาชน

กทท
ศูนย์รับเรื่องร้องเรียน

ชาวหนองคาย พร้อมใจไปเลือกตั้ง

วันอาทิตย์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557

เลือกตั้ง ส.ส. เวลา 08.00-15.00 น.

เลือกตั้งล่วงหน้า

- 26 มกราคม 2557 เวลา 08.00-15.00 น.
- ลงทะเบียนขอใช้สิทธิล่วงหน้านอกเขตจังหวัด ตั้งแต่วันที่ - 2 มกราคม 2557 ต่อนายทะเบียนอำเภอ/นายทะเบียนท้องถิ่น
- ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้าในเขตเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ 13-17 มกราคม 2557 ต่อนายทะเบียนอำเภอ/นายทะเบียนท้องถิ่น

รับบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เพื่อไป **เลือกคน** และ **เลือกพรรค**

- *บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง กา (X) เฮอร์เดียว
- *บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ กา (X) พรรคเดียว

ศักดิ์ราชระเขียดที่นี่

มีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนประการหนึ่งและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการอีกประการหนึ่ง

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

ทั้งนี้ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐเป็นสิทธิหนึ่งที่ประชาชนพึงได้รับ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชน ที่ควรรับทราบ ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและมีสิทธิในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เพื่อความโปร่งใสในการบริหารงาน

ความหมายของ สิทธิ และ ข้อมูลข่าวสาร

สิทธิ คือ ประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรอง และคุ้มครองมิให้มีการละเมิด รวมทั้งบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิ ในกรณีที่มีการละเมิดด้วย เช่น สิทธิในครอบครัว สิทธิความเป็นอยู่ ส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในการเลือกอาชีพ ถิ่นที่อยู่ การเดินทาง สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อธิบาย ความหมาย “สิทธิ” ไว้ว่า ความสำเร็จ หรืออำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

วิษณุ เครืองาม ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สิทธิ” (Rights) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

โกคิน พลกุล ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

บรรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สิทธิ” คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ

ดังนั้น **สิทธิ** ในทางกฎหมายทั่วไป หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

แต่ **สิทธิ** ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใด ไม่กระทำการใด รวมทั้งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซงในขอบเขตของสิทธิของบุคคลนั้น บางกรณีอาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งที่ต้องผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหมดที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิเหล่านั้นมีผลในทางปฏิบัติ

ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าจะการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผังแผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือ วิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

ข้อมูลข่าวสาร สามารถแยกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ข้อมูลข่าวสารราชการ หรือข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

ข้อมูลข่าวสารราชการ หรือข้อมูลข่าวสารสาธารณะ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะ การเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อเสียงผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

ข้อมูลส่วนบุคคล

สาระสำคัญหลักการของสิทธิที่จะรู้ตามรัฐธรรมนูญฯ

๑. รับรองไว้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล แต่ไม่ใช่สิทธิโดยสมบูรณ์ คือ อาจถูกจำกัดโดยการออกกฎหมายเป็นบทบัญญัติเฉพาะ เพื่อจำกัดสิทธิดังกล่าวตามความจำเป็นและเหมาะสม
๒. สิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง คือ สิทธิที่ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ
๓. ข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องอยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
๔. ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่สามารถใช้สิทธินี้ได้ คือ การเปิดเผยจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียนของประชาชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. สิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ

มาตรา ๕๖ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนาารมณ์ของรัฐธรรมณูญ เพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงาน ของรัฐและง่ายต่อการตรวจสอบ กล่าวได้ว่า สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สาธารณะ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนที่ประสงค์จะรับรู้ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือผลเสียที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารนั้น หรือไม่ ซึ่งการจะจำกัดสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะจะกระทำ มิได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายวางข้อจำกัดไว้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมณูญมีข้อจำกัดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่ เกี่ยวกับความสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

- ความมั่นคงของรัฐ
- ความปลอดภัยของประชาชน
- ส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น
- สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล

จากข้อจำกัดดังกล่าวถึงแม้ว่าจะเป็นเหตุผลให้รัฐใช้เป็น ข้ออ้างในการวางหลักเกณฑ์จำกัดสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ของประชาชนได้ แต่ก็ต้องเป็นกรณีที่มีน้ำหนักเหตุผลความจำเป็น และมีความสำคัญเพียงพอที่จะยกขึ้นมาอ้างในการจำกัดสิทธิ โดยข้อจำกัดสิทธิทั้ง ๔ ประการ มีความหมายดังนี้

ความมั่นคงของรัฐ หมายถึง ความมั่นคงเป็นเอกภาพ และบูรณภาพของรัฐ (บูรณภาพ หมายถึง ความครบถ้วนบริบูรณ์) หรือความมั่นคงในองค์ประกอบแห่งรัฐ ได้แก่ ความมั่นคงในบูรณภาพ แห่งดินแดน ความมั่นคงในการสำนึกความเป็นปึกแผ่น และการดำรงอยู่ ร่วมกันของพลเมืองของรัฐ และความมั่นคงของอำนาจอธิปไตย ทั้งนี้

ความมั่นคงของรัฐมิได้หมายถึง ความมั่นคงทางทหาร หรือการป้องกันเขตแดนของรัฐเท่านั้น แต่รวมถึงความมั่นคงภายในทั้งทางเศรษฐกิจ การเงิน ที่อาจกระทบต่ออำนาจต่อรองของรัฐกับรัฐต่างประเทศ

กล่าวโดยสรุปความมั่นคงของรัฐ คือ ความมั่นคงในการดำเนินภารกิจอันเป็นสาระสำคัญแห่งกิจการของรัฐ ด้วยเหตุนี้ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อความเสียหายแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ หรือเปิดเผยความลับทางทหาร เช่น สถานที่ตั้งหรือแหล่งเก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ ข้อเท็จจริงที่อาจกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น จดหมายหรือรายงานลับที่แลกเปลี่ยนระหว่างกัน รายงานหรือบันทึกคำอภิปรายในการประชุมคณะรัฐมนตรี แผนปฏิบัติการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แหล่งข่าวอาชญากรรมหรือแหล่งข่าวราชการลับ ข้อเสนอแนะในการวินิจฉัย หรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ จึงเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจไม่เปิดเผยก็ได้

ความปลอดภัยของประชาชน หมายถึง ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในฐานะประชาชนทั่วไป ไม่ใช่ในฐานะบุคคลเฉพาะราย เป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นมุ่งให้ความคุ้มครอง โดยทั่วไปเป็นความปลอดภัยตามมาตรฐานที่บุคคลทั่วไปคาดหมายได้ว่า จะต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ซึ่งความปลอดภัยนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะความปลอดภัยจากภัยอันตรายอันอาจมีมาทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงความปลอดภัยจากความหวาดกลัวจากการข่มขู่ หรือการลิดรอนหนทางทำมาหากิน หรือการลิดรอนสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ของประชาชนด้วยข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่หากเปิดเผยแล้ว อาจกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน ได้แก่ บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกจนไม่อาจควบคุมได้ หรือข้อมูลข่าวสารที่ลิดรอนหรือบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในระบบรักษาความปลอดภัยหรือมาตรฐานความสงบเรียบร้อย

ส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น

หมายถึง ส่วนได้เสียหรือสิทธิอันได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ส่วนได้เสียที่ว่านี้ไม่จำเป็นต้องเป็นส่วนได้เสียทางทรัพย์สิน หรือส่วนได้เสียอันสามารถคำนวณราคาเป็นทรัพย์สินได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการประดิษฐ์ หรือกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่อาจรวมถึงส่วนได้เสียที่คิดคำนวณราคาเป็นเงินไม่ได้ด้วย เช่น สิทธิในความเป็นบุคคลภาพ หรือเกียรติยศชื่อเสียง เช่น กรณีผลการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือที่พาดพิงไปถึงพฤติกรรมบุคคลอื่นในลักษณะที่อาจกระทบต่อเกียรติยศชื่อเสียงได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมาย ใช้คำว่าส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลนั้น การที่จะวินิจฉัยว่า กรณีใดเป็นกรณีมีส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลหรือไม่ จะต้องพิจารณาตามหลักสมควรแก่เหตุโดยชั่งน้ำหนักด้วยว่า เมื่อคำนึงถึงประโยชน์อันจะเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาธารณะนั้นประกอบกับส่วนได้เสีย

ของบุคคลแล้ว กรณีนั้น ๆ เป็นกรณีที่มีเหตุอันควรคุ้มครอง หรือเป็นกรณีบุคคลผู้มีส่วนได้เสียควรได้รับการคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งจะต้องวินิจฉัยเป็นกรณี ๆ ไป

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล หมายถึง สิทธิที่จะอยู่ตามลำพังโดยปราศจากการแทรกสอดของผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือมีแดนอิสระของบุคคล ซึ่งสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลจะมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึงมาตรฐานทางกฎหมาย จารีตประเพณี และมาตรฐานความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชน (บุคคลผู้รู้ผิดรู้ชอบตามปกติ) ตามสมควร แก่ฐานะและพฤติการณ์ของบุคคลแต่ละคนเป็นเกณฑ์ เช่น บุคคลที่ได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี หรือเป็นข้าราชการระดับสูง ย่อมมีขอบเขตความเป็นอยู่ส่วนตัวแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

๒. สิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๕๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมในการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการวางแผนและการดำเนินกิจการที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม

การที่องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะใด จะให้การอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจการใด ๆ ของรัฐเองที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบจะต้องมีข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลที่ชัดเจนและเพียงพอสำหรับ

การตัดสินใจอนุญาตดำเนินโครงการหรือกิจการใด ๆ ของรัฐและ ก่อนที่องค์กรผู้มีส่วนอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการ จะพิจารณาตัดสินใจ อนุญาตดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ต้องให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการดังกล่าว มีสิทธิได้รับทราบข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลต่าง ๆ จากองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่ เกี่ยวข้องและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจขององค์กร ผู้มีส่วนอำนาจวินิจฉัยสั่งการ และตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ โดยองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว มีหน้าที่ต้องจัดให้ ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าว และชี้แจงแสดงเหตุผลที่ต้องมีการดำเนินการ และเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา ก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบดังกล่าว เช่น การให้ สัมปทานระเบิดหินแก่เอกชน การอนุญาตให้เอกชนตั้งโรงงาน อุตสาหกรรมริมแม่น้ำลำคลอง การอนุญาตให้สร้างอาคารขนาดใหญ่

ในเขตชุมชนเมือง การกำหนดมาตรการทางผังเมืองเฉพาะลงไป
ในย่านใดย่านหนึ่งไม่ให้เปิดสถานบริการ เพราะใกล้สถานศึกษา
หรือวัดวาอาราม หรือการสร้างเขื่อนชลประทาน เป็นต้น ก่อนการ
อนุญาตหรือตัดสินใจดำเนินโครงการดังกล่าว รัฐต้องเปิดโอกาสให้
ประชาชนได้รับทราบข้อมูล ร่วมแสดงความคิดเห็น และชี้แจงเหตุผล
เกี่ยวกับการดำเนินโครงการดังกล่าวให้ประชาชนทราบ

๓. สิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการ
พิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมี
ผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการรับรู้ ให้ความคิดเห็นหรือโต้แย้งการปฏิบัติราชการทางการ
ปกครองในระหว่างการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สิทธิในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชน
ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นหรือกระบวนการประชาพิจารณ์
คือ การที่รัฐจะจัดให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง

การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญ หรือความเป็นอยู่โดยปกติสุขของประชาชน รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการก่อนการดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลและเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินใจขององค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการในเรื่องนั้น ๆ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไม่มีผลผูกพันองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการให้ต้องปฏิบัติตาม เพราะการรับฟังความคิดเห็นหรือการทำประชาพิจารณ์เป็นแต่เพียงการนำคำริขของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องนั้น ๆ มาให้ประชาชนผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการดังกล่าวได้สอบถาม ท้วงติง และแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาก่อนการตัดสินใจเท่านั้น ส่วนรัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะตัดสินใจอย่างไรก็เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจวินิจฉัยสั่งการของรัฐหรือองค์กรนั้น ๆ โดยแท้ สำหรับกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

๔. สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์

มาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับ
แจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์
โดยกำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำ
ของบุคคลใด หรือหน่วยงานของรัฐ ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องร้องทุกข์
เพื่อขอให้มีการทบทวนการกระทำหรือคำสั่งใด ๆ ของเจ้าพนักงาน
ของรัฐและมีสิทธิได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว

๕. สิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๖๐ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ โดยบุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ มีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบความเสียหายในมูลเหตุแห่งการละเมิดนั้นโดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถขยะของเทศบาล ย่อมมีสิทธิฟ้องเทศบาลที่ตนสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ เป็นต้น

๖. สิทธิของผู้บริโภค

มาตรา ๖๑ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งตรวจสอบและ

รายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค
ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระ
ดังกล่าวด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยบุคคลมีสิทธิได้รับ
ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริงทั้งด้านปริมาณ
และคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า
บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง มีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับ
การเยียวยา ความเสียหาย รวมถึงมีสิทธิในการรวมกลุ่มกัน
เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคและจัดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครอง
ผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงาน
ของรัฐทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะการดำเนินงานต่อรัฐ
รวมทั้งตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นเมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ ได้เปลี่ยนแปลงไป และผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการ ต้องตกเป็น ผู้เสียเปรียบ ผู้ประกอบการต่าง ๆ และต้องอยู่ในภาวะจำยอม เพราะผู้ประกอบการเหล่านั้นมีอำนาจต่อช่องทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า และในบางกรณี ผู้บริโภคอาจได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้า หรือบริการนั้น ๆ เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน จากปัญหาดังกล่าวจึงมีการเรียกร้องให้รัฐเข้ามาคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน ผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าและรับบริการต่าง ๆ จากผู้ประกอบการ โดยให้รัฐเป็นผู้กำหนด นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ทางกฎหมายในการคุ้มครองความเป็น ธรรมและความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าหรือรับบริการให้แก่ ผู้บริโภค ดังนั้น หน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่ง ที่รัฐจะต้องรับผิดชอบ

การรับรองสิทธิของผู้บริโภคบัญญัติขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๗ โดยกำหนดให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับและกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งถือว่าผู้บริโภคได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิของตนเองโดยผ่านตัวแทนผู้บริโภคนั้นเอง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๑ ได้ขยายและเพิ่มการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามความต้องการของตนเอง สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการมีช่องทางในการเรียกร้องเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งสิทธิในการรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้อำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

๗. สิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๖๒ บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริต แก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และบุคคลที่ให้ข้อมูลโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง

กลไกรับรองและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสาร และการร้องเรียน ตามรัฐธรรมนูญฯ

การรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในข้อมูลข่าวสาร และการร้องเรียน นอกจากจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังได้กำหนดให้มีกลไกรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชน ดังนี้

การคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือกฎหมายข้อมูลข่าวสาร เป็นกฎหมายที่รับรอง “สิทธิได้รู้” (Right to Know) ของประชาชน โดยได้กำหนดสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนไปพร้อมกัน โดยมีหลักการและแนวคิด เพื่อ

๑. ให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ โดยกำหนดข้อยกเว้นให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างโปร่งใส อันเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย

๒. รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่อยู่ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สิทธิในการขอคำปรึกษา สิทธิในการตรวจสอบข้อมูล สิทธิในการขอข้อมูล

ข่าวสารอื่นใดของราชการ สิทธิในการขอสำเนาหรือสำเนาที่มีการรับรอง สิทธิในการได้รู้ถึงข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการดำเนินการแทนผู้เยาว์ สิทธิในการร้องเรียน และสิทธิในการอุทธรณ์ ฯลฯ

๓. ข้อมูลข่าวสารของราชการเกือบทั้งหมด หรือส่วนใหญ่สามารถเปิดเผยได้ ภายใต้หลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยข้อยกเว้นจะมีได้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องเปิดเผยเท่านั้น

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดสิทธิของประชาชนหรือเอกชน ดังนี้

๑. สิทธิในการขอคำปรึกษา การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะเป็นหน่วยงานทางวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา ๖)

๒. สิทธิเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ บุคคลไม่ว่าจะมี ส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตามย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา ๙ ได้ คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา ๙ นี้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (มาตรา ๙) “คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าว ใ้หุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือให้ถือว่าไปหุ้นนั้นคนต่างด้าวเป็นผู้ถือ

(๒) สมาคมที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว

(๓) สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าว

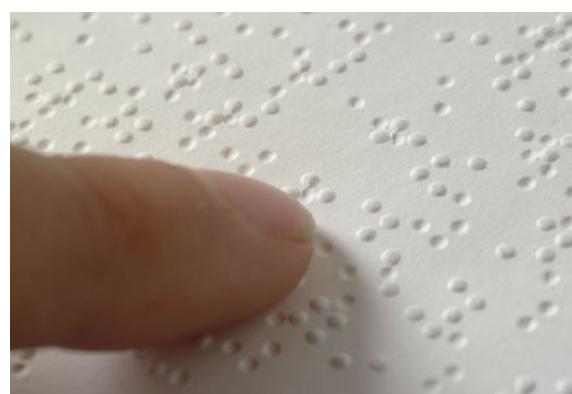
(๔) นิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือนิติบุคคลอื่นใดที่มีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว นิติบุคคลตามวรรค ๑ ถ้าเข้าไปเป็นผู้จัดการหรือกรรมการ สมาชิก หรือมีทุนในนิติบุคคลอื่นให้ถือว่าผู้จัดการหรือกรรมการหรือสมาชิกหรือเจ้าของทุนดังกล่าว เป็นคนต่างด้าว (มาตรา ๔)

๓. สิทธิขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการนอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา ๒๖ แล้ว โดยคำขอนั้นได้ระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร (มาตรา ๑๑)

๔. สิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับงานซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องให้กับบุคคลนั้นหรือผู้กระทำแทนได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น (มาตรา ๒๕ วรรค ๑)

๕. สิทธิในการดำเนินการแทนผู้เยาว์คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลที่ได้ถึงแก่กรรม ตามมาตรา ๒๓ เกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือการแจ้งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดของบุคคลดังกล่าว มาตรา ๒๔ เกี่ยวกับการให้ความยินยอมให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเปิดเผยข้อมูลต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่น และมาตรา ๒๕ เกี่ยวกับการได้รู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน การขอให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง รวมทั้งมีสิทธิอุทธรณ์ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่ง ไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารนี้ (มาตรา ๒๕ วรรค ๕)

๖. สิทธิในการร้องเรียน ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๘ หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา ๑๑ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕ (มาตรา ๑๓)

๗. สิทธิในการอุทธรณ์ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ (มาตรา ๑๘) แต่ถ้าอุทธรณ์คำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรวจตามที่มีคำขอ ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้อง

การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคนอกจากจะได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังมีการรับรองคุ้มครองสิทธิไว้ในกฎหมายอีกหลายฉบับ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นกฎหมายที่รับรองคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคไว้โดยตรง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวน จากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้า หรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยมิชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๑ ยังกำหนดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค แยกต่างหากจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ ในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎและให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

ทั้งนี้ เพื่อให้องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคมีความเป็นอิสระ ในการทำหน้าที่ทั้งในแง่องค์กรและงบประมาณ และทำให้ การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม นับวันสถานการณ์ปัญหาของผู้บริโภค มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น มีความสลับซับซ้อนของปัญหาหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างระหว่างผู้บริโภคในเมือง หรือตามชนบท และระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ซึ่งมีศักยภาพต่างกัน โดยผู้ผลิต สามารถสร้างเงื่อนไขอยู่เหนือผู้บริโภคได้ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคยังแยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย ขาดการรวมกลุ่มกัน เป็นพลังในการร้องเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งระดับส่วนตัวและส่วนรวม อย่างเข้มแข็ง เพื่อมาร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวณรงค์ กิจกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ตลอดจนมิได้ทำหน้าที่

ให้ความเห็นในด้านการร้องเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด การเป็น ผู้บริโภคที่ดีควรสร้างทัศนคติใหม่ทางสังคมให้เห็นคุณค่าของสิทธิ ที่ตนมีอยู่ ให้ตระหนักรู้ว่าทุกคนคือผู้บริโภคที่รู้จักพิทักษ์สิทธิ

ของตนเองไม่เอาเปรียบผู้อื่นและร่วมกันพิทักษ์สิทธิของผู้อื่น เสมือนพิทักษ์สิทธิของตนเองด้วยในการซื้อสินค้าหรือบริการ แม้จะได้รับ ความคุ้มครองอันพึงมีตามกฎหมายแต่เพื่อรักษาไว้ซึ่ง “สิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค” ผู้บริโภคยังมีหน้าที่อันพึงปฏิบัติด้วย เช่น

- ตรวจสอบหรือตกลงราคาก่อนใช้บริการทุกครั้ง หากไม่มีป้ายราคาควรสอบถามราคาให้ชัดเจนก่อน

- หากร้านใดไม่ติดป้ายราคาหรือไม่แจ้งอัตราค่าบริการ แสดงถึงเจตนาแอบแฝง ควรหลีกเลี่ยงไม่ซื้อร้านนั้นทันที

- สมควรที่จะเปรียบเทียบราคา ปริมาณของสินค้าชนิดเดียวกันหลาย ๆ ยี่ห้อก่อนตัดสินใจซื้อ

- เปรียบเทียบราคาจากแหล่งที่มาของสินค้านั้น ๆ หากไม่ทราบให้สอบถามจากผู้รู้หรือผู้ที่อยู่ในแหล่งสินค้านั้น

- หมั่นตรวจสอบข้อมูลบนฉลากสินค้าให้ชัดเจนทุกครั้ง และสินค้าบางประเภทควรมีเครื่องหมายรับรองอย่างถูกต้อง

- ตรวจสอบสินค้าให้ตรงตามใบเสร็จทุกครั้งก่อนชำระเงิน

- สังเกตข้อมูลวันผลิต วันหมดอายุ สำหรับสินค้า

บางประเภท

- ควรซื้อสินค้าจากร้านประจำที่ไว้ใจได้

- อย่าหวังการ Promotion ในเรื่องลด แลก แจก แถม จนลืมประโยชน์ที่แท้จริง

- ไม่ควรซื้อสินค้าอย่างรีบร้อนและด่วนในการตัดสินใจ

- เปรียบเทียบอายุการใช้งาน ดูที่การประหยัดพลังงาน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

- สอบถามตัวเองทุกครั้งว่า สินค้าที่กำลังจะซื้อถูกใจ และมีความจำเป็นต่อชีวิตหรือไม่

นอกเหนือจากการมีหน้าที่ในการรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเองแล้ว การมีส่วนร่วมโดยใช้สิทธิในการร้องเรียน แจ้งข่าวความไม่เป็นธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับราคาสินค้าหรือบริการ ก็เป็นหน้าที่หนึ่งของผู้บริโภคเช่นกัน การร้องเรียนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมของผู้บริโภคกระทำได้หลายวิธี เช่น การแจ้งทางโทรศัพท์ การทำเป็นหนังสือร้องเรียน หรือไปร้องเรียนด้วยตนเองที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร้องเรียนทาง Internet หรือ E-mail แต่สิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลยในการร้องเรียนก็คือการร้องเรียนอย่างไรให้ได้ผลและนำไปสู่การแก้ไข มีข้อแนะนำดังนี้

๑. ผู้บริโภคควรมีความรู้สึทึ่จะปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเองอย่างแน่วแน่ ไม่คิดว่าการร้องเรียนเป็นเรื่องยุ่งยาก หรือทำให้ต้องเสียเวลา เช่น ต้องมีความตระหนกอย่างจริงจัง ดื่นตัว และพยายามตั้งคำถามเสมอ เกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า ราคาของสินค้า และบริการที่ใช้อยู่ทุกวัน

๒. ผู้บริโภคต้องแสดงออก เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้รับการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม หากตราบใดที่ผู้บริภคดำรงตนเป็นพลังเงียบผู้บริภคก็ยังคงต้องถูกเอารัดเอาเปรียบอีกต่อไป

๓. ผู้บริโภคต้องสนใจต่อความเป็นไปในสังคม ต้องคำนึงถึงการบริโภคของตนเองด้วยว่า จะมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นกลุ่มต่าง ๆ อย่งไรหรือไม่ โดยเฉพาะต่อผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับประเทศและระดับสากล

๔. ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ทำความเข้าใจถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมอันสืบเนื่องมาจากการบริโภค ผู้บริโภคพึงมีความรับผิดชอบทั้งต่อบุคคลและต่อสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเพื่อคนรุ่นต่อไป

๕. ต้องสามัคคี พึ่งรวมตัวกันและจัดตั้งเป็นกลุ่มแล้วพัฒนาให้เข้มแข็ง และเพื่อให้เกิดพลังในอันที่จะส่งเสริมและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภค

๖. กำหนดจุดประสงค์ที่ชัดเจนในการร้องเรียน เช่น ต้องการให้ชดใช้ค่าเสียหาย ต้องการให้ดำเนินการตามกฎหมายหรือต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขวิธีปฏิบัติใหม่ เป็นต้น ในกรณีนี้ผู้ร้องเรียนควรจะทราบว่าจะเรื่องที่จะร้องเรียนเป็นเรื่องที่ผิดข้อกฎหมายหรือไม่ อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายใด หรือต้องการร้องเรียนในเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมหรือหลักจริยธรรมเท่านั้น

๗. ศึกษาถึงหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องที่จะร้องเรียนคือหน่วยงานใด ขั้นตอนในการร้องเรียนเป็นอย่างไร จะร้องเรียนโดยวิธีการใดได้บ้าง เช่น ร้องเรียนทางโทรศัพท์ ร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือต้องไปร้องเรียนด้วยตนเอง เป็นต้น

๘. ก่อนร้องเรียนควรกำหนดเกณฑ์วัดที่มีมาตรฐานขึ้น เพื่อเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจว่าเป็นเรื่องที่สมควรร้องเรียนหรือไม่ เมื่อตัดสินใจอย่างแน่นอนแล้วว่า จะร้องเรียน ก็ควรขอให้กระบวนการร้องเรียนเป็นไปจนถึงที่สุดไม่ล้มเลิกกลางคัน และติดตามผลการพิจารณาเรื่องที่ร้องเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับร้องเรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุจุดประสงค์ของการร้องเรียนโดยเร็ว

๑๐. แจ้งรายละเอียดของเรื่องราวที่ร้องเรียนอย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ เช่น คู่กรณี สถานที่ เวลา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากมีหลักฐานประกอบการร้องเรียนก็จะเป็นประโยชน์มาก

๑๑. แจ้งข้อมูลที่เกี่ยวกับผู้ร้องเรียนเอง เช่น ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้

๑๒. มีความมั่นใจในหน่วยงานที่รับร้องเรียนว่าจะเก็บข้อมูลของผู้ร้องเรียนไว้เป็นความลับอย่างมั่นคง เนื่องจากปัจจุบันหลังจากที่ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้ ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครอง หรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หากเข้าข่ายว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย เช่น ข้อมูลที่หากเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เป็นต้น หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ ในกรณีข้อมูลเรื่องร้องเรียนนี้คณะกรรมการพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้พิจารณาให้เรื่องร้องเรียนเป็นข้อมูลที่ไม่ต้องเปิดเผยตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวเพื่อความมั่นใจของผู้ร้องเรียน

๑๓. ผู้ร้องเรียนควรมีจริยธรรมในการร้องเรียนด้วย เช่น ไม่ร้องเรียนเพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย ร้องเรียนเพราะเสียผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ควรเป็นการร้องเรียนเพื่อป้องปรามมิให้ตนเองหรือสังคมโดยส่วนรวมถูกเอารัดเอาเปรียบ

unสรุป

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งปรัชญานี้จะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับทำให้สิทธิที่กว้างขวางแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง (participatory democracy) การให้สิทธิรับรู้ในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียนแก่ประชาชนให้ได้รับรู้ว่าในขณะนี้การปกครองได้ดำเนินการในเรื่องใดไว้อย่างไรเพื่อประชาชนจะได้ติดตามตรวจสอบ และใช้สิทธิใช้เสียงในการปกครองได้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การออกความเห็นในการจัดทำประชาพิจารณ์ การประท้วงแสดงพลังความต้องการ ตลอดจนการใช้สิทธิเรียกร้องหรือร้องเรียนเพื่อให้ชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เป็นสิทธิพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ประชาชนจะสามารถดำเนินบทบาทของตนได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ประชาชนก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิของตนเองรวมถึงกระตือรือร้นในการที่จะปกป้องและรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตน ชุมชน และสังคมด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันตินั้น นอกจากจะมีกฎหมายเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดระเบียบแล้ว ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ยังเป็นแนวทางที่ใช้ ยึดโยงให้สังคมมีความมั่นคงเข้มแข็งอีกด้วย เมื่อสังคมมีการพัฒนา เจริญเติบโต และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กลไกต่าง ๆ ที่จะ จัดการให้สังคมมีความสุขเกิดขึ้นนั้น จึงต้องมีการพัฒนา ตามไปด้วย และสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นอีกกลไกหนึ่งในสังคม ที่จะ กำหนดว่าสังคมนั้น ๆ มีความสุข สงบ และสันติหรือไม่

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุและตรวจ
รายงานการประชุมสภาว่างรัฐธรรมนูญ สำนักกรรมการ ๓.
เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐, กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐
- โภคิน พลกุล, **หลักกฎหมายมหาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙, หน้า ๑๓๘-
๑๓๙.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**,
กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๓๘, หน้า ๔๑.
- วิษณุ เครืองาม, **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๐,
หน้า ๖๗.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **รัฐธรรมนูญแห่ง**
ราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่**
ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนัก
การพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๖

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ทางราชการของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๖

เว็บไซต์

สารหน้ารัฐเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ. สืบค้นเมื่อ
๑๕ มกราคม ๒๕๕๗ จาก [www.ratchaburi.go.th/
centernews/index- link.htm](http://www.ratchaburi.go.th/centernews/index-link.htm)

กรมการคำภายใน, ผู้บริโภคร้องเรียนอย่างไรให้ได้ผล. สืบค้นเมื่อ
๒๐ มกราคม ๒๕๕๗ จาก [www.dit.go.th/contentdetail.
asp?ID=90&catid=102&typeid=11](http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?ID=90&catid=102&typeid=11)

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
<http://www.parliament.go.th>